

ԼՈՒՍԱՔԵՐ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԵՆԻՏԻ ԵՒ ԵՐԱՅԻՆ ՕՐԵՐԸ

ՀԱՍՏԻ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՍԱՔԵՐ ԼՐԱԳՐԻ
ԳԱԶԵՏԻ

Administration du journal arménien
LOUSSAPER
Boîte Postale 868 Le Caire (Egypte)

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

Զարկան	100	20
Վեցամսեայ	50	10
Ետամսեայ	25	5

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Դամակ և գրամ զրկել վարչարարական ծառային
Չեռադիրները ետ չեն դարձաւիր
Եւրոպացիներու ծառայողներու մասնաւոր պայմաններ
Խմբագրատունը կը գտնուի Մանսուր Փաշա խալիճ, քրտմանի
գծին վրայ, Գաֆէ և պար տը Գրամսի քաղաքին մէջ:

ԶԱՐԿ ՆԱՅՈՒՆ

Կ. Պոլսոյ թերթերը կը հրա-
տարակեն, ձերբակալման հրամանա-
գրերն ընդդէմ Յուլիս 21ի փորձին
ձեռնարկէյ ամբաստանեալներուն: Զա-
ւեշտական լրջութեամբ մըն է որ
Մատամ Ժորիս մը Եւրոպայէն բըռ-
նելով Պոլիս բերել կը մտաբերուի:
Բայց վերջապէս, ամէն տրամ խառ-
նուրդ մըն է որբերգականին ու զա-
ւեշտականին: Այս գործին մէջ -ինչ-
պէս միշտ ալ- որբերգականը մեզի
Հայոցս՝ բաժին կ'իյնայ:

Ինչպէս արդէն տեսնուեցաւ այս
էջերուն մէջ հրատարակուած տեղե-
կութիւններէն, ո՞նէ մահապատկան
այդ սպանութեան փորձին համար
ամբաստանեալ չէ: Եւ սակայն, սու-
թանին կառավարներէն առաջ իրեն-
ներուն վրայ ծանրացան. զանեք
աղէկ կը ճանչնար: Քանի եօթ տարի
է ինքզինքը անոնց դէմ կը պաշա-
պանէ Եւրոպայի պաշտօնին մէջ իսկ
Հիմակ, փորձին յաջորդ օրը, թիւր-
քերն էին որ Պոլիս յայտարարու-
թիւններ ցրուելով, ուղղակի հասկը-
ցուցին թէ հարուածը իրենցմէ կը
տրուէր: Ու Հոսթիք խումբին հրա-
տարակութիւնները զարանիքը պար-
զելու շատ ծառայեցին:

Սուլթանին տապալմանը մէջ շահ
ունեցողները թիւրքերն են: Մերք,
ընդհակառակը, կը տեսնենք թէ
յորմէհետէ սուլթան Համիտ կը գա-
հակայէ, թիւրքիոյ Բրիտանիոյ գոր-
ծը աղէկ կ'երթայ: Ամէն նահանգ
կարգաւ իր պաշտօնիւնը կը ստա-
նայ: Վերջին տպաւորեալը կրեալն
եղաւ. կարգը Մակեդոնիոյ եկած է,
որուն պիտի յաջորդէ Հայաստանը,
շնորհիւ Ռուս-անգլիական համաձայ-
նութեան: Բարի և խելացի թաղա-
ւոր մը պիտի յաջորդէ քրիստոնեայ-
ները գեռ աւելի երկար տանն Մահ-
մետականին ստրուկ պահել: Թիւր-
քերը աղէկ կ'ըմբռնեն, թէ ամէն մէկ
օր որ սուլթան Համիտ կը թաղա-
ւորէ, այդ ամէն մէկ օրը արդէն
անդադարաւ բան մը կը պակսեցնէ
թիւրքիայէն: Սուլթան Համիտը, ի-
րենց համար, կայսրութեան հի-
ծախան է:

Թէ այդ սուլթանապան փոր-
ձին մէջ կրնան մէկ երկու հայեր ալ
գտնուած ըլլալ՝ անհաւանական չէ:
«Միջազգային» ձեռնարկ մըն էր,
Ժորիսին ու իր կնոջը մասնակե-
ցութիւնը այս իրողութիւնը կ'ազա-
ցուցանէ: Եւ ինչպէս մարէ անցը-
նել թէ այդ միջազգային ընկերակե-
ցութեան զեկաւորները չըլլան ա-
նոնք որ անհամբեր կը սպասեն սու-
լթանին անդադարմանը: Այդ Մահ-
մետականները հիմակ գրամական
մեծակալ ուժեր կը տրամադրեն և
գործելու վրայ են: Յէ՛հմի փաշային
դէմ արձակուած սուսքը նշան մըն
է, թէ Եւրոպայի թիւրքերը ալ
«յառաջ իմութիւնը» կարգ կանոնի
պահպանողներն են: Եւ անոնք
պիտի չզարմանանք եթէ նորանոր
փորձերու լարեր ալ հասնին ինչպէս
թիւրքական շահերը, նոյն և թիւրք-
կան գրամը, թիւրքական տեղագի-
տութիւնը առաջնակարգ գեր մը
խաղաղած պէտք է ըլլան Յուլիս 21
ին նախապատրաստութեանցը մէջ:

Մէկ թիւրք մը ձերբակալուած
է, բայց զայն դատարան չեն հանել:
Ո՞ր է այս ամէնուն մէկ հետքը
Մեհմետ փաշային ամբաստանադրու-
թեանց մէջ: Զգուշտար լուսնիան
պատճառները յայտնի են: Սուլթա-
նը երբ համոզուած ըլլայ թէ զինքը
պահանջ ուղղակի թիւրքերն են
- լան զի ինքնախաբէութիւնը այս
պարագային մէջ ֆրանսական է - ըստ
այնմ ալ հարկ եղած տնօրինութիւն-
ները կ'ընէ ինքնապաշտպանութեան
համար: Բայց միւս կողմէն իր անձ
նական շահը կը պահանջէ որ ո՛չ Եւ-
րոպան, ո՛չ խաղաղական աշխարհը
կտակածին, թէ Մահմետականներ
իրենց խալիֆին սպաննել մտաբե-
րած են: Ուրեմն, ուրեմն՝ զարկ
Հայոցն վրայ տալով:

Ու մենք անխոստով նստած ենք,
պիտարի պէս «որ ի սպանդ փորձ»,
մինչ մեր թշնամիները մեր տունը
հիմնադրատակ փչնելու համար կը գա-
ւեն ինչպէս որ պէտք է:

Մեհմետ փաշային ամբաստա-
նութեանցը վրայ խառնեցանք թալան-
գիտատութեամբ: Անդ խալիֆին թիւր-
թիւն Պոլսական թիւրքիցը ի մէջի
այսց կը հազարդէ, անշուշտ մշտ ըստ

Մեհմետ փաշային, թէ հայ քոմիթէին
խորհուրդն էր Պոլսոյ մէջ տեղե-
մել այնպիսի գահա մը որ Եւրո-
պայի Պետութիւնները պարտաւոր-
ուին իրենց զինուորական ուժը Պո-
լիս խրկել ի պաշտպանութիւն իրենց
հպատակներուն կեանքին և ինքզին-
քին:

Այս առակ լուսարար կը յու-
սացուէր թէ, կ'ըսէ թիւրքիցը,
սուլթանը երբ սպաննուէր, թիւրք
զինուորները Հայերու ընդհանուր
ջարդ մը կ'ընէին: Բայց այս յոյսը
ստուգութիւն մը բնելու համար,
քոմիթէն, ինչպէս կ'երեւնայ, պատրաս-
տութիւններ տեսած էր ուժանակով
կարգ մը չարիքներ գործել թէ մայ-
րաքաղաքին պիտի կողմերը և թէ
զինուոր գտնուողին բազմութիւնը
մէջ:

Հիմակ, ինչպէս ընդունել, թէ
կրնայ աշխարհիս վրայ հայ քոմիթէ
մը գտնուած ըլլալ, որ հայերու ընդ-
հանուր կոտորած մը պատրաստել տայ
- A general massacre of Arme-
nians - Պոլիս և արիւն անգուանք: Եւ
պէտք է գիտնալ թէ կոտորածը լոկ
քոմիթէին յուսացած տեղումները չի
կատարուիր, այլ թիւրքիոյ ամէն
քաղաքը, ամէն գեղը: Մեր պատ-
մութեան մէջ ո՞ր մասնիկ, ո՞ր ուղ-
ղութեամբ, ազգին տունը ո՞ր կու-
ծանագր երբեք այսպիսի դատարու-
թիւն մը պատրաստած է իր ցեղին
դէմ:

Ռուսիան, բարեբաղդութիւն մըն
է եղեր որ հարուածը վրիպել է:
Բայց վերջապէս ընդունինք որ յա-
ջողման պարագային ալ Հայը պիտի
կոտորուի, անյաջողութեան պարագա-
յին ալ խնդիրը միշտ Հայուն դը-
խան վրայ է:

Այս ծայրայեղութեան ամբաս-
տանութիւնը արդէն ինքնին ցոյց
չի՞ տար, թէ հայ մարմին մը իր
ուղղին դէմ այսպիսի սհապարծու-
թիւն մը չի կրնար մտքէն անցընել:

Եւ սակայն կը լռենք, ու թալան-
գիտութիւն մը թիւրքականութիւննե-
րը, ինչպէս նմանորինակները, որոնց
տեղեկութեանց տարբերները թիւրք-
կան են, Եւրոպայի մէջ մեզի թշնա-
մաւոր հանրային կարծիք մը կը
պարտաւորեն:

Պոլսոյ 1896 թ. Թոքստուի մեծ ջաւ-
ղը թէ սուլթանին և թէ Պետու-
թեանց տանտնային շնորհները հան-
գարտութիւն պարգեւեց: Ըրանին
գիտէինք: Այժմ եթէ այս զրպար-
տանները չփարատին, եթէ մենք
ինքզինքնիս չպաշտպանեիր այս ամ-
բաստանութեանց դէմ, ու թող տանք
որ Եւրոպայի քաղաքները գաղաղ-
րով թէ Եւրոպա և թէ թիւրքի
մեզի դէմ հանրային կարծիքը գրու-
ղուի, սուլթանը փորձառութեամբ
գիտէ որ երկար մամուկամիջոցի
մը համար կ'ընայ հան պիտի մնա:

Ա. Ո.

ՏՈՒՆԻՆԻ

Հ Ո Ղ Ա Ռ Ե Ր Գ

Անոնք, խոսակցելով, Սուլթանին կ'իջ-
նեն վար:

Երկուքն ալ գեռաւոր, վայելահասակ,
գեղեցիկ:

Ողջկան աչքերուն մէջ գերող ոյժ մը
կայ: Տղուն նայուածքին մէջ կարծի փայ-
մը, կրակ մը:

- Գիտե՞ս, կարօ ջան, ալ որ չեմ
կարող շատ ուշը մնալ:

- Դարձեալ:

- Ինչ անեմ...:

- Երեք օրէ, որ վերջապէս մի-րօպէ

տեսնում եմ քեզ, այն էլ շատագոյն եմ:

- Ստիպուած եմ, հոգիս:

- Երեք օր, թէ երեք տարի:

- Իսկ ինչ համար՝ աւելի երկար

ու անտանելի:

- Ախ, Սոնա ջան, Սոնա ջան...:

Եւ երկուստեք աղջկան ձեռքը

բռնելով, կը սեղմէ ջղային փափուկ մը:

- Մէք, շա՛ր քեզի, ցուացիր: Ինչ

ուժ ունիս...:

Երեսնեան հրապարակն են արդէն:

Ոչ երկտարաբար և ոչ կատար կը
բանին: Բոլոր խառնութիւնը գոց են:
Թիֆլիզի այդ մեծ հրապարակը կատարեալ
առնական երեւոյթ մը կը ներկայացնէ:

- Ինչ ես կարծում, կարօ ջան,
արդեօք գործադուռ ու ցոյցները ցանկալի
արդիւնք պիտի ունենան:

— Տարակոյս կայ։ Շատ պարզ է, որ յաղթանակը ժողովրդինն է։

— Սակայն եթէ յուսախաբ լինինք։

— Գիժե՛ս, Սօնա, այդ ի՞նչ կասկած է։

— Մի նախազգացում...։

— Երեւոյն թէ...։

— Կամքի ուժ ունեցիր։ Վանքի քեզանից այդ զգացումը։ Մի՛ թող տար որ կասկածը ըր հոգու մէջ բոյն դնէ, և քեզ թունաւորէ։ Թեւե՛ղ։

Տվարցով փողոցի առջեւ հասան։

— Սօնա ջան, տե՛ս սա կո՛ղմը։

— Պուշկինի աչքին։

— Երեւոյն էս...։

— Զիշդ բանաստեղծի արձանին առջեւ էր, որ առաջին անգամ, մեր աչքերը հանգիւցեցին միմեանց։

— Ու մեր սրտերը։

— Մենք լուռ կանգնած էինք...։

— Սակայն մեր հոգիները գոռում էին...։

— Իսկ բանաստեղծը կարծես, իր նայուածքով մեզ քաջալերում էր։

— Իսկ իւր քնարը մեր սէրն էր նուազում։

— Ես, արթածի պէս տուն վերադարձայ...։

— Ես էլ խենթի պէս...։ Ու հիմա էլ խենթի պէս եմ...։ Ինչ, Սօնա, քիչ վերջը միմեանցից դարձեալ պիտի բաժանուինք...։

Գոլովինսկի ծառուղին նն հիմա։

Ուրախ զուարթ կը շարժի բազմախուռն ժողովուրդը։ Իր ժպտի թիֆիդի գեղեցիկ երկինքը։ Կարմիր գրոշակներ կը ծածանին ամբողջ ծառուղիի երկարութեանը։ Ոգոտ ճառագայտութեանց, երգերու ու նուազանքու ձայններ կը բարձրանան ամէն կողմէ։

— Ըսիր, Սօնա ջան, ընդհանուր ազատութիւնն է։ Պէտք է որ մենք էլ ազատ լինինք։ Ես էլ չեմ կարող քեզանից հեռու ապրիլ, նոյն իսկ մէկ րօպէ։

— Դու կարծում ես, որ ես կարող եմ։

— Ուրեմն վերջ տալու է այս յիմար գրութեան։ Պէտք է պատկերինք, միանանք, և անմիջապէս։

— Այո, սակայն արգելքներ...։

— Ամեն արգելք պիտի ջնջեմ, ոչընչացնեմ։ Հասկնո՞ւմ ես։ Միամիտ կաց։

Անոնք կանգ առին։ Միայն մը փառաց Տաճարին առջեւ։

Կարօ շեշտակի նայեցաւ Սօնային։

— Նայուածքդ սառել է։ Սօնա, ինչո՞ւ։ Ասա ինձ, ի՞նչ ես մտածում։

— Ես...։

— Երջանիկ մի կեանք ունիք մեր առջեւ։ Հասարակական գործունէութեան ընդարձակ առաքելք։ Գաւառները պիտի երթանք։ Միացած ուժով, պիտի գործենք։ Մէկ խօսքով, ապագան մերն է։ Լսո՞ւմ ես։

— Այո...։

— Ժպտիր ուրեմն։

— Իրտա խփում է...։ Ես ինձ վատ եմ զգում...։ Հանգստանալու մի տեղ։ Մտնենք սա այգին։

— Բայց ի՞նչ պատահեց քեզ, քաղաքիկ հրեշտակ։

Անոնք ուղղուեցան Ալեքսանդրեան այգին։

Հաղիւ երկու բայլ առած էին, երբ Գոլովինսկի վրայ յանկարծ առաջ եկաւ ահաւոր սարսափ մը, աղէկատառ վայնասուն մը, դիտհար խուճապ մը...։

Սակայն քանակութեամբ քոզաքներ, աչքերնին արիւնով լեցուած, զինուորներուն հետ թափեցան ժողովրդին վրայ, և ահեղ հրաձգութիւն մը սկսեցին։

— Ե՛կ, գոչեց կարօ, Սօնան կերպով մը դուրս քաշելով մարդկային հոսանքէն, և հառցող զայն մինչեւ փառաց Տաճարի դրան սանդուխներուն վրայ։

— Կարօ ջան...։

— Հանդարտիր։

— Սարսափելի է...։

— Ոչինչ։

— Ինչպէս պիտի պաշտպանուինք։

— Ահա մեր փրկիչը։

Եւ կարօ զրպանէն ատրճանակը հանեց։

Գոզաք մը մօտեցաւ անոնց։ Կարօ աճապարանօք հարուածեց։ Գնդակը թեթեւ մը վիրաւորեց քոզաքի ազդրը։

— Սատանան տանի քեզ, անիծից արմատ, որոտաց քոզաքը կատաղած, և հրացանը պարպեց։

Կարօ, երկրորդ հարուածը քաշելու ժամանակ չ'ունեցաւ, զորեցաւ վար, կուրծքը ծակուած։

— Վա՛խ կարօ ջան...։ Ե՛կ Սօնա խելացոր, և զայն պահպանելու դիմը մը առաւ։

— Դե՛կ էլ հետը, շա՛ն քած, հրեշտաց քոզաքը, գնդակով մըն ալ Սօնայի գլուխը ջախջախեց, և ձիւն գլուխը դարձուց, հեռացաւ։

— Կարօ...։ աւաչեց Սօնա։

— Սօնա...։ հառաչեց կարօ։

Ու անոնք լռեցին, անշնչացան։

Որդեօք իրականութենէ երազի՞ անցան, թէ երազէ իրականութեան...։

Ս. Մ. ՆՐԱՅԻՆԱՆ

Ք Պ Յ Ա Բ Ո Ւ Ն Ս Տ Ն Ա Գ Ի Տ Ը

Նախորդ թիւով հաղորդեցինք թէ Մաք Քիլիսիին պղնձէ արձանը պիտի շինէ Պ. Հայկ Բաթիկեան։ Ֆրէզնոյի «Վաղարշ» անոր մասին հետեւեալ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ։

«Քիլիսիցիներն ուրախ պիտի ըլլան լսելու թէ յիշեալ արթիւթը հայ մըն է՝ Հայկ Բաթիկեան, որ քաջածանօթ է Ֆրէզնոյի հայ գաղթականութեան։

Պրն. Բաթիկեան վանքի է, իր ծրուողաց հետ Ս. Սարգիսի գաղթեց, երբ պատիկ տղայ էր տակաւին։ Ֆրէզնոյի հասարակաց գաղթներու մէջ նախնական կրթութիւն մը առնելէ վերջ՝ ինքնօգնութեամբ գծագրութիւն սորվելու հետամուտ եղաւ։ Իր բնական յարմարութեան ուսաշխատութեան շնորհիւ՝ քիչ առնել սկսեց յաջողութեան նշաններ տալ։ Քանի մը տարի Ֆրէզնոյի մէջ այս արուեստով պարապել յետոյ փոխադրուեցաւ Ֆրանչիսկօ, և հոն սկսեց թերթերու համար գծագրել, ծանօթանալ և գնահատուիլ։ Անոր արագորժութիւնը նոր ճիւղ մըն էր, որուն երթաւ-

տարը արթիւթը հետամուտ սկսեց մէկ երկու տարի առաջ՝ բուրձովին ինքնօգնութեամբ։ Իր գտած յաջողութիւնը սկսեց հասարակաց ուղարկութիւնը գրաւել պատիկ սահմանի մը մէջ որ երթալով կ'ընդարձակէր։ Վերջի մընքան մէջ մեր հայրենակցի գտած յաջողութիւնն անոր անունն աւելի հետեւեցրը կը տանի անշուշտ և կը հարթէ իր առջեւ ճանապարհը միջազգային համարաւ մը շահելու և պատիւ բերելու իր անունն ու ազգութեանն։

Հ Ա Յ Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Քիչ մը ուշ ձեռքից խօսիլ Բազմավեկին Նոյեմբերի թիւին վրայ, որ ճիշդ առանին հրապարակ ելած է։

Բանաստեղծութիւններով լեցուն թիւ մը, աշխատային արտօմութեամբ տխրափայլ։

Լէոնարտին «Ասիոյ թափառաշրջիկ հովուի մը գիշերային երգը» քննարկին արժանաւոր աշխարհաբարով մը թարգմանած է Հ. Արսէն Ղազիկեան։ Չայն կարգաւէյ յետոյ կը հառաչես. թէ՛ Հ. Ղազիկեան պահ մը զգարէր վարդապետ ըլլալէ ու մեղի տար Ալեքսանդրեան։

Հ. Ղազիկեանունի նաեւ ուրիշ քանի մը թարգմանութիւններ իտալացի բանաստեղծներէ, որոնց ուրիշ էջեր ալ կը գրաւեն այս թիւին մէջ. ամենքն ալ հաճաքով կարդացուելու նախասահմանաւ։ Չին մոռցուած նաեւ անգլիացի պոէտներն ալ։

Գանիէլ Վարուժան կէս-կեղծանունով կը գանձեց ներշնչուած բանաստեղծութիւններ, որոնց գնահատումը կը թողունք Երանիկին, իրենէ՛ վարուժան Գանիէլը ժողովրդականացնող առաջին հանդէսը։ Ըսենք թէ լոյսինիկ գեղը մեզի լաւ բանաստեղծ մը տուած է, եթէ մթնոլորտէն խեղդամահ չ'մեռնի։

Հ. Կարապետ Տ. Սահակեան կը շարունակէ, «Աշխարհաբարի նոր տաղաչափութիւն մը» օրէնսգրական յօդուածը, զոր շատ օգտակարութեամբ պիտի կարդան ամէն անոնք որ բանաստեղծութիւն կը գրեն, կամ կը կարդան։

Միեւնոյն Հ. Կարապետը կը շօշափէ գրական կնիքաւ ինդիւրներ. «Խորհրդապաշտ դպրոցը Հայ գրականութեան մէջ» վեց երես յօդուած մըն է. որ վախճան երես վիճաբանութեանց առիթ կրնայ տալ։ Այս ծանր ինդիւրները իւրապագի գրագէտներուն մտքերը տրդէն շատ գրաւած են, մանաւանդ ատեն մը։ Երիտասարդ վարդապետը «Գրական գաղութներու» ինդիւրները ձեռնհասութեամբ ուսումնասիրելու վիճակին մէջ չէ տակաւին. և չեմ կարծիր ալ որ ինքը կամ ուրիշ մը այդ ձեռնհասութեան երբեք տիրանան, քանի որ իբր մանական կրթութեանը, իրենց «հատարտիւր ընթերցումներ» ներքի է միայն։

Հ. Տէր-Սահակեանին աշխատանքի բաժինը կ'աւարտի այս թիւին մէջ «Հայրենագիտական գիտագութիւններ»-ով, որոնք հետաքրքրիւններու համար համ հոս ունին, իբր առեղծուածներու լուծումներ, աւելի կամ նուազ հաւանական։

Հ. Ն. Անդրիկեան «Լեզուաբանական քրոնիկ» ֆերմագրին ներքեւ կը խօսի այլ և այլ նիւթերու վրայ. ամփոփումը գծաւորին է։

Յօդուածագիր վարդապետ բառերու և տառերու փոփոխանց, տալիսփոխանց ինդիւրները յուզած ժամանակ, «Կ'ելնէ» բառը կը գործածէ։ Սովոր մըն է ուրեմն յիշեցնել, թէ քանի մը բառեր կան որոնք տշխարհաբարի մէջ «ն» տառը՝ «լ»-ի կը փոխեն։ Այսպէս՝ ելանել՝ ելլել, կլանել՝ կլլել, թալանել՝ թալլել, բանալի՝ բալլի, Հանգուցեալ՝ Հայր Տէր։ Վիշեան այս ինդիւրը քննարկէ «Լեզու» հանդէսին մէջ, բայց որքան կը յիշեմ, «եկանել» ու «կլանել» բառերը միայն յիշատակած է։

Հ. Անդրիկեան ունի նաեւ «Եղիշէի ճառական մատենագրութիւնը» և Հ. Մըկերտիչ Պատուրեան «Միջնադարեան բանաստեղծներու ու շարքին մէջ «Գրիգորիս» «Սղթամարցի»-ն Հմտալից ու Հազարգրական յօդուած մը։

Վերջացնելով ըսենք, թէ Բազմավեկին այս թիւը ամէն մէկ նիւթ որոշեալ խորագրերու ներքեւ ամփոփած է. այսպէս՝ «Խորագրական», «Հայկական լեզուական», «Գեղեցկագիտական բաժին», «Գիտական», «Գրական լեզուական»։ Ընթերցողը նիւթերուն պատկարգութիւնը աւելի դիւրութեամբ կ'ըմբռնէ։

Այս թիւէն կը տեսնուի թէ Բազմավեկին խորագրական մարմինն մէջ փոփոխութիւններ մտած են։ Հ. Սիմոն Վ. Ներսիսեան-Բազմավեկին վերանորոգիչն ու Գեղուհիին Հիմնադիրը, ալեւս չէ ստորագրած «Խորագրական»։ Բայց կը յուսանք, թէ վերանորոգումը որ Բազմավեկը այնքան ժողովրդական ու համակրական հանգէս մը ըրաւ, միշտ առաջ պիտի մղուի արուած ուժերին զարկէն։

ՄԱԿԵՒԹԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Սօֆիայէն Նոյեմբեր 20 թուականով կը հեռագրեն Վիեննայի թերթերուն թէ Պուլկարները շատ յուզումի մէջ են Մալեկոնական ինդիւրն պատճառաւ կը վախցուի թէ նաւային ցոյցը քրիստոնէեց կուտորածի մը տեղի տայ, վասն զի սուլթանը չըջապատող անձերը կը ջանան զինքը համոզել, Սօֆիաներուն ու աւերիչներուն զէնք բաժնի ու հայկական հոգորածներու ժամանակուան հրահանգները տալ։ Խորհրդարանական շրջանակները որոշած են կառավարութիւնը ստիպել յայտարարելու, թէ ծանր պարագայի մը, Պուլկարի պատրաստ է բանակը ի զէն կոչել ու օգնութեան հասնիլ Մալեկոնից եղբայրներուն։

— Ի. Պուլոյ ֆրանսական, աւստրիական և ուրիշ գիտականատուներու երրորդ թարգմանները Նոյեմբեր 19ին Պրէքտեմեկնած են, որպէս զի միջազգային նաւատորմին հրամանատար ծովակալին տրամադրութեանը ներքեւ գտնուին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՆԵՐՈՒՆ

Հասարակ ժողովրդական մտայն 30ին կը վերջանայ։ Մեր բաժանարարներէն անոնք որ գետ պարտք ունին մեզ գոհ կ'ընեն վճարելով Գեղեցիկ բերէն տուած։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹԻԻՐԲԵՐԸ

Կ. Պոլսէն Եւրոպական թերթերուն հետագիր մը կը ծանուցանէ թէ Երիտասարդ թիւրքերը սուլթանին յայտարար մը կրկնելով խմացուցած են, թէ ինքը հայ բռնիքները պատժելու անկարող գտնուելուն, իրենց հայերը պիտի պատժեն, ահանց զէմ ումը արձակելով:

Այս լուրը տարակոյս չկայ թէ Երիտասարդ թիւրքներուն և հայոց միջեւ համակրական փոխադարձ յարաբերութեանց նշաններէն Երիտասարդ թիւրքերը փոխադարձ փոխադարձ յարաբերութեան մը, առ ահի համաձայնութեան մը, որուն հետեւեալները ուսական միաբանութեան նմանող դէպքեր կրնան ըլլալ: Այս խիստ, ահա հիմակուց կ'ուզուի խղիւղ համաձայնութեան ու և ձգտում: Գուցէ սուլթանը ումը արձակել տայ հայոց մը, զանոնք Երիտասարդ թիւրքերու իբր թիւր հոշակել տալու համար:

— 0 —

ՌՈՒՍԻԱ

Բեկրպուրկ բազմաթիւ ձերբակալուելներ տեղի ունեցեր են. բանտարկեալներուն մէջ երեւելի անձնաւորութիւններ կը գտնուին եղբոր Ստիկանովիւնը կարծէ գաւառ ըլլալ դաւադրութիւն մը ղդէմ Չարին ու կայսերական ընտանիքանի մը անդամներուն: Շատ սը աներ ծանրապէս վտանգեալ են:

— Չարին առողջութիւնը խանգարած է: Բժիշկները շատ մտահոգ են կայսր ջղային զրգոնալ վիճակին համար: Ետալուտ տղէտ մը կը վախցուի:

— Էլարշախ Սուրբ-Խաչ կաթողիկէ եղեցիին մէջ ազգային հայրենասիրական տեղեր երգող երկու հարիւր հոգի ձերբակալուելով բանտարկուեր են:

— 0 —

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ

Թիւրքիա Եւրոպայի նեղուցը նորաւոր մարտիկներով կը զօրացնէ: Այս ինքնապաշտպանութիւնը Ռուսիոյ տհաճելի ըլլալով, Բեկրպուրկի Գահիրէ Գոնէն պահանջներ է պատերազմական տուգանքին խոշտէն անվար Մեացած 650,000 օսմանեան ոսկին, չվճարման պարագային համար սպառնալով զրաւել ասիական ծովագրքին նաւահանգիստ մը:

— 0 —

ԱՆԴԱՆԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ

Պոլսէն Պերլին քաղաքը հետագիր մը կ'ապացնէ, թէ Դուռը կը փանայ սիրաշահի Սեդիկան անոր ընկող պէտք եղած զինուորները Ասենի ներքին մասերուն մէջ, և Պարսկային Երցրը Սակայն Սեդիկա կը պահանջէ նաեւ իզմիր-Ալաըն երկաթուղին մինչեւ Անատոլու երկաթուղին երկարաւոր միջանկրաւորութիւնը: Բայց սուլթանը մինչեւ ցարդ այս պահանջութիւն չէ կրցած լիարժեք, նկատողութեան առնելով Գերմանիոյ շահերը:

— 0 —

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ

Յունաստանի Բալամարի թիւրքերը պատարճ պաշտօնով Սազ փոխադրուելու հրաման ստացած ըլլալով, լաւագոյն համարած է Երեւան ապաստանիլ, ուստի շահեալ մը մտած է, որ յունական էր:

Աթէնքի կառավարութիւնը, մարդը շոգեւորաւն գործ հանելով թիւրքերոյ դեպքանաւան կը յանձնէ:

Ազատ Հեղինակութեան:

— 0 —

ԱՆԴԱՆԱՆ

Անգլիոյ նախարարութիւնը որոշած է որ Երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները անմիջապէս չկատարուին, վասն զի գեղեցիկները ամիսը յիշողեան տօնին նուիրուած ըլլալով, փոքրուրդը կը զմիամակի քաղաքական խնդիրներով զբաղուի Սակայն նոր տարին յետոյ Երեսփոխանական ժողովը գումարուելով, նախարարութիւնը կամ անմիջապէս պիտի հրաժարի, և կամ ժողովը պիտի լուծուի:

Շատ յայտարար, թէ Ազատականները մեծամասնութիւն շահին նոր ընտրութեանց մէջ:

ԵՐԹԵՒԻՆ

Պէրլին, և Ռուսիոյ գաղական նախարար Միքիլեթի Սթիւարտ Լէքստի Մազաքեան, և Տիկին Մազաքեան տասը օրէ ի վեր Դահիրէ կը գտնուին, ուր պիտի հաստատուին վերջնապէս:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՆԳԻՍ

Յուսթ Պոլսոյ կ'իմանանք թերթերէն մահը Ներսէս Եպիսկոպոս Արարեանի 63 տարեկան հասակին մէջ:

Հանգուցեալը բնիկ Պոլսեցի էր: Նախնական ուսումն առած է Սամաթիոյ թաղային վարժարանը, և աշակերտած է Գում Գարուի Մայր Էկեքեպոսին, որով ընթացող տարեկամ է 1860ին: Երկու տարի յետոյ սարկաւագ կը ձեռնադրուի, և 1863ին վարդապետ: Չանապան ժամանակներ Պոլսոյ եկեղեցիներուն մէջ քարոզչական պաշտօն վարած է: 1883ին Եւրոպայի առաջնորդ կ'ընտրուի, յետոյ իզմիրի թեմին՝ ուր ինը տարի կը պաշտօնավարէ: 1898ին Եպիսկոպոս ձեռնադրուելով Էջմիածին, վրան կ'երթայ, իբրեւ պատրիարքական փոխանորդ: Երկու և կէս տարի ու Ռուսոյ ձու հովանական պաշտօն վարելէ յետոյ, Պոլսկարոյ հայոց առաջնորդ կ'ընտրուի: Թայտնի է, թէ այդ ընտրութիւնը լիք ընտրութիւն մնաց, վասն զի սուլթանը շարունակ, հեռեւորար, Ներսէս Եպիսկոպոս Տրապիզոնի առաջնորդական պաշտօնը ստանձնեց:

Հանգուցեալը իր կոչումին նախանձախնդիր, հմուտ և կտրող եկեղեցական մըն էր:

— 0 —

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ

Խոյսիներու Պատրիարքը, ուրբաթ օր, եկեղեցականի մը ընկերակցութեամբ, Ազգային Առաջնորդարան եկաւ, փոխադարձ այցելութիւն տալու Առաջնորդ Տ. Աղաւանի վարդապետին:

Այցելութիւնը սիրալիր ընդունելով թիւն գտան, և հիւրամեծարութեամբ պաշտօն կերպով:

Ի ՆՊԱՍ
ԿՈՎԱՍՍԻ ՀԱՅ ԿԱՐՈՏԵԼՈՑ

Թ. ՅՈՒՆԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ
Ը. Յուսթի գումարը, 3758, 75 դր. ողջ Կալստեան Ազգային վարժարանի աշակերտութիւններէն՝ իրենց մէջ հաւաքած 100 դր. ողջ, Մանկապարտեզի փոքրիկները 46 դր. ողջ, Տիար Մովսէս Շաման (Սահակէն) 20 դր. ողջ:

Համագումար, 3,924 75 դր. ողջ:

Պայքարմին առթիւ տպարանները շուրջաշարժի գոյ ըլլալով, հինգշաբթի օրը Լուսաբեր պիտի չհրատարակուի:

Երէկ Արիֆի պատճառաւ Մալաքեանը գոյ էր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Դ. 15 Նոյեմբեր

Թանջոնը մէկ անգամ ուրախուի՝ գոյն երկու անգամ գործել է:

Դ. 16 Նոյեմբեր

Ետալուտ թիւնը՝ վստահութեամբ և յարատեւութեան գաւառին է:

ՆԵՐՔԻՆ

Ուրբաթ օրը Գահիրէն Հելուան քաղաք ղոցեկաղը, զմի սխալմամբ ուժգին ընդհարում ունեցաւ քարաբաձ կառախումբի մը հետ, առանց մարդաբաւ:

— 0 —

Ներքին գործերու նախարարութիւնը նկատելով որ վերջերս Գահիրէ շան կատաղութեան զէպը մը պատահած է, Նոյեմբեր 25 թուակիր հրամանագրով կը յայտարարէ, թէ Գահիրէ և շրջակաները երեցող բոլոր շունները պէտք է զննակալ ունենան կամ վերջին կապով մը բռնուած, ու միշտ՝ ժանեակ մը որուն վրայ արձանագրուած ըլլայ շան անոնը անունը և բնակարանը:

— 0 —

Գերմանական Համա մեկնել շոգեւոր Աղքատներու հասաւ անցեալ օր Անվերսէն, բերելով տասը կառք, Գահիրէի թրամվէյի ընկերութեան համար:

— 0 —

Գահիրէի ջրի ընկերութեան անցեալ հոկտեմբեր ամսու հասցիքը 12,750 ոսկի եղեր է և ծախը 3250 ոսկի, մինչ 1904 թուի հոկտեմբերին հասցիքը ունեցած էր 12,000 ոսկի, և ծախս՝ 2,657 ոսկի: Այս տարի յունվար 1էն մինչև հոկտեմբեր 31, ընկերութեան հասցիքը 124,567 ոսկի եղեր է: 1904 թուին ժամանակամիջոցին հասցիքը 114,474 ոսկի էր: Հետեւեալ 10,993 ոսկի յաւելում մը կը ներկայէ հասցիքը այս տարի:

— 0 —

Մեծ Ղաթին, որ այս շաբաթ Գահիրէ կը սպասուէր, գեո առնել մը Պոլս պիտի թալ: Սրբաբութեան պաշտօնատեղի իր արձակուրդին երկու ամիս ևս երկարաձգուի խնդրած է:

ՀԵՌԱԳԻՐ
ՄԱԿԵՆՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Կ. Պոլս, 21 Նոյեմբեր
Դրան կողմէն Պետութեանց տըրուած պատասխանը անտօր ոճով զրգուի է և քաղաքեալ սպանակը մը կը պարտաւորէ, թէ իսլամները սաքի պիտի ելլին եթէ քրիստոնէից ճնշումը շարունակուի ի դարձ գրուել:

Պրէսն, Նոյեմբեր 25
Միջազգային նաւատորմը կէս օրին մեկնեցաւ Կիւբուկ հրամաններով:

Կ. Պոլս 25 Նոյեմբեր

Դեպքները որոշեցին ցոյցին համար յարատեւել: Ժողովուրդը հանդարտ է, արդէն, կացութեան ինչ ըլլալը չգիտեր:

Պրէսն, 26 Նոյեմբեր

Միջազգային նաւատորմը այս օրու Միտիլի պիտի հասնի:

Կ. Պոլս, 26 Նոյեմբեր

Թէվիֆի փաշան Անգլիոյ և Ռուսիոյ դեսպաններուն կ'առաջարկէ Մակեդոնական բարենորոգմանց ծրարակիր փոփոխել:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ

Սեմաստաբու 25 Նոյեմբեր

Միջազգային զինուորներ և հետեակազորներու վաշտ մը ըմբոստացան: Դերժովակալ փեսարեւակի հրացանի հարուածէ մը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ, այն պահուն, երբ կ'առնաբանէր այն մարդոց, զորս զինուորներուն ձեռքով սպաններ և ըսպանացած էր: Ապստամբները ընդհանուր ժովակալին հրամայեցին երեք օրուան մէջ քաղքէն ելլել: Մարտաւանդներու բանտերները ըմբոստացաններուն միացան, և ծանր անկարգութիւններ տեղի կ'ունենան:

Բեկրպուրկ, 25 Նոյեմբեր

Պաշտօնական զեկուցում մը Սեմաստաբու ըմբոստացումը ընկերակրական տարածման կը վերագրէ: Վիճակին ծանրութիւնը կ'ընդունի, բայց չի կարծեր թէ թալան ըլլայ: Չօրախմբերը ապստամբութեան հետ միացած կը թալան: Ըն ծանր դէպքն էր այս: Մէկ վաշտ մը միայն հաւատարիմ մնացած է: Դեռ մայր յեղաթիւներ չի պատահեցան: Չսպումի միջոցներուն վրայ պաշտօնական զեկուցումին պահած լուրերը հաստատութիւն մը կը համարուի այն լուրին թէ մարտանաւերը ապստամբներուն ձեռքը ինկած են: Ապստամբութիւնը մեծ խնամքով պատրաստուած էր և հաստատութիւն տալու թրամվէյի գործարարեցաւ:

Բեկրպուրկ, 25 Նոյեմբեր

Նահանգներէն առնուած լուրերը միշտ ծանրակշիռ են: Դիւրօրայքներէն կը ծանուցանեն, թէ գեղացիները սաքի կ'ելլեն, քաղաքներուն մէջ գործադուներ կան: Բանտարները ընդհանուր կերպով կը ճալուին:

Կայսերական ուղաւոր մը կը քննէ Բեկրպուրկի ընդհանուր կառավարչի, այդ քաղաքի օտարականակալի, կայսրութեան ժամտարմէրի պետի, և ներքին պաշտօնատան խորհրդականի պաշտօնները, զորս կը վարէր Թիւրք գործադար: Ստիկանաւորութեան զուրը քաղաքային պաշտօնեայ մը պիտի գրուի:

